

«متافیزیک شعر» به کتابفروشی‌ها آمد

کتاب «متافیزیک شعر» نوشته مهدی مظفری ساوجی توسط انتشارات دیدآور منتشر و روانه بازار نشر شد.

به گزارش سایت خبری پرسون، کتاب «متافیزیک شعر» نوشته مهدی مظفری ساوجی به تازگی توسط انتشارات دیدآور منتشر و روانه بازار نشر شده است.

«ادبیات و فلسفه در بطن خویش پیوندهایی ناگسستنی دارند. بنابر قولی، فیلسوفان، شاعران شکست‌خورده‌ای هستند که پس از ناکامی در آفرینش هنری، به صورت‌بندی استدلالی اندیشه‌های خود پرداخته‌اند؛ اندیشه‌هایی که در سرشت خویش، حامل نوعی شهود هنری بوده‌اند. چنان‌که بسیاری، تراکتاتوس را به عنوان یکی از مهم‌ترین کتاب‌های فلسفی قرن بیستم و تنها کتاب منتشرشده در زمان حیات ویتگنشتاین (۱۸۸۹-۱۹۵۱)، در شمار کامل‌ترین کتاب‌های شعر مدرن، در ردیف کارهای ریل که (۱۸۷۵-۱۹۲۹) و پل سلان (۱۹۲۰-۱۹۷۰) قلمداد کرده‌اند که «ابیات آن نه با وزن و قافیه که با منطق نوشته شده است. کتابی که از حیث شکل و محتوا، هدف و بیان، شعر غنایی است. کتابی با برنامه‌ای اقلیدسی که مثل شعر هرمسی خوانده می‌شود» و در آن، منطق و فلسفه، در قالب انتزاعیاتی شفاف، مانند بلور، به مرزهای عروض رسانده شده است. جالب آنکه ویتگنشتاین، خود، نسبت و تناسب فلسفه و شعر را نزدیک‌تر از آن می‌دید که بتوان آن‌ها را از هم تفکیک کرد، تا آنجا که به صراحت، در کتاب فرهنگ و ارزش، که پس از درگذشتش منتشر شد، بر این نکته تأکید می‌ورزد که «فلسفه را مجازیم فقط بسراییم».

در بخش‌هایی از این کتاب می‌خوانیم:

«التفات فیلسوفان به شعر و اینکه آن‌ها در پیوند با ناکامی در آفرینش هنری، به صورت‌بندی استدلالی اندیشه‌های خود پرداخته‌اند، سابقه‌ای بس کهن دارد و فقط معطوف به دوران معاصر نیست. چنان‌که مثلاً پارمنیدس (در میانه ۴۷۰ تا ۴۶۶-۵۴۰ تا ۵۴۰ ق. م.)، به عنوان فیلسوفی پیشاسقراطی، تأملات فلسفی خود، مبتنی بر معرفت‌شناسی و متافیزیک را در قالب منظومه‌های شعری نگاشته است. علاوه بر این، شعر و فلسفه، از آنجا که هر دو مبتنی بر خلق جدید و خرق عادت‌اند، ما را به وجه یا وجوهی مشترک رهنمون می‌شوند. به عبارتی، زبانی که این دو برای بیان خویش برمی‌گزینند، از جنس زبان رایج و روزمره نیست که حواشی عرفی و عادی را برطرف کند. اگرچه اجزا و عناصر کشف و شهود هر کدام، در ادراک و انعکاس جهان، معیار و مباین با دیگری است؛ شعر، متگی بر تخیل خلاق است و فلسفه، مبتنی بر تعقل خلاق».

در ذیل نگره وجودشناختی حاکم بر اثر، مؤلف بر آن بوده تا با نگاهی تبارشناختی، مشارب و مصادر ایده‌های نو در هنر و ادبیات کلاسیک را نشان دهد. اینکه هر نوآوری، نیایی دارد و به نوعی، در بررسی‌های تبارشناسانه یا نسب‌شناختی، این شجره، از باب تمثیل، به ترتیب و تناوب، از برگ به شاخه، ساقه، تنه، و ریشه می‌انجامد و در حقیقت، هیچ ابداع یا ابتکاری صرفاً مبتنی و متگی به خود نیست و اگر شجره‌نامه هر نوآوری و بدعتی را در ادبیات و هنر بررسی و ترسیم کنیم، به همان تصویری می‌رسیم که در ایده درخت‌زندگانی دیده می‌شود. ایده‌ای ملهم از تخمه‌ای ذهنی، نظیر تخمه‌ای زنده که در جان شاعر می‌شکفت و با کمال‌یابی، از خلال همه کشش‌ها و کوشش‌ها، چون به فرجام خود برسد، بدل به شعر می‌گردد. این، همان انگاره پویایی است که برگسون (۱۸۵۹-۱۹۴۱) درباره‌اش سخن گفته است: «حرکت باز نمودی، جهت اندیشه، طرح بی‌قابل، تخمه‌ای بس ریز، که با همه ناچیزی خود، آستن امکانات معجز‌آسایی است. به همین دلیل، هنر، آدمی را به درون جهان آفریده‌های سازمان‌یافته‌ای می‌برد که کمال و تعالی آن‌ها، همچون کمال آفریده‌های طبیعی، حاصل نوعی نمو حیاتی است» [به تعبیر ژیلسون: ۱۸۸۴-۱۹۷۸]، اندیشه‌ای ناروشن، گرایشی، نیرویی، فکری هادی و سازمان‌بخش، تخمی زنده، دست‌اندرکار است، تا آنجا که اگر طبیعت را هنری بدانیم که در ماده، حلول می‌کند و ماده را از درون، نظم و نسق می‌بخشد، هنر نیز، به نوبه خود، نوعی طبیعت بیرون از ماده است و از بیرون، در کار ماده، دست دارد. «طبیعتی به طول حیات بشر، که هستی خود را، متگی بر شکوفایی و بالندگی، بذر به بذر، در مزرع جان شاعر، آفشانده و حفظ کرده است. به بیان هلدلین (۱۷۷۰-۱۸۴۳)، «هیچ ساقه‌ای نمی‌روید، مگر که یک جوانه سرشتین زندگی در آن باشد.» و به قول بی‌دل (۱۰۵۴-۱۱۳۳ ه. ق.):

گر ریشه کنی خیال تخمش وطن است
ور تخم همان به ریشه‌اش انجمن است
ای تجدید‌آشنای آثار قدیم
هر طرز نوی که می‌تراشی کهن است

به تعبیر دیگر:

یاد‌گذشتگان هم، آینده است اینجا
در کارگاه تجدید، چیزی کهن نم‌اند

این کتاب در ۱۴۷۲ صفحه و شمارگان ۴۴۰ نسخه عرضه شده است.